

صابرچه کمال ( sā.ri.çe.kamāl ) / کمال زرد، سده نهم هجری، شاعر و مترجم عثمانی. به گفته مؤلف تذکره لطیفی، وی از مردم قصبه برگمه/برغمه در صابروخان بود. چون مو و ریشی زرد داشت به صابرچه کمال (کمال زرد) آوازه یافته است. وی در روزگار محمد فاتح (۸۴۸ - ۸۵۰؛ ۸۵۵ - ۸۸۶ ق) و بایزید دوم عثمانی (۸۸۶ - ۹۱۸ ق) می زیست و با محمودپاشا (-۸۷۹ ق)، صدراعظم محمد فاتح، دوستی داشت و آموزگار و مصاحب او بود. این آشنایی سبب شد تا وی به آموزگاری مدرسه‌ای که محمودپاشا در نزدیکی ادرنه، در خاصکوی، برآورده بود، گمارده شود. پس از به قتل آمدن محمودپاشا، او از این منصب کناره گرفت و به کشاورزی پرداخت. اشعار صابرچه کمال زبانی ساده و روان دارند. وی مفاهیم و مضامین رایج روزگار خود را در شعرش به کار برده است و این سروده‌ها سرشار از احساس و خیال‌اند. در برخی منابع نام و آثار صابرچه کمال و شاعری با نام کمال (-۸۹۵ ق) درآمیخته است. از آثارش: دیوان که دربردارنده صدویست و پنج غزل ترکی است و نسخه‌ای دست‌نویس از آن به شماره ۱۶۱ - م ادب ترکی در کتابخانه ملی مصر نگه‌داری می‌شود؛ ترجمه المعجم فی آثار ملوک العجم نوشته شرف‌الدین ابوالفضل فضل‌الله راجی از فارسی به ترکی در احوال شش صد تن از پادشاهان و زجال ایران پیش از اسلام از کیومرث تا انوشیروان که آن را به درخواست محمودپاشا ترجمه کرده و بلاغت‌نامه/ترجمان بلاغت نامیده است، اما نام نسخه‌ای از این اثر که به بایزید دوم هدیه شده و به شماره R.1465 در کتابخانه تویقاپوسرای نگه‌داری می‌شود، ترجمه کتاب المعجم است.

منابع: پارسی‌نویسان آسیای صغیر، ۳۹؛ تاریخ عثمانی، ۶۹۹/۲، ۷۲۵-۸۲۰/۲-۸۲۲؛ سجل عثمانی، ۷۸/۴؛ عثمانلی مؤلفری، ۲۷۷/۲؛ فهرس المخطوطات التریکیه العثمانیه، ۹۲/۲؛ کشف الظنون، ۱۷۳۶/۲؛ نگاهی به روند نفوذ و گسترش زبان و ادب فارسی در ترکیه، ۲۲۹؛ Topkapı sarayı müzesi, 1/327-328; Türk dili ve edebiyatı ansiklopedisi, 5/271; Türk edebiyatı ansiklopedisi, 4/1017-1018.

رسولی

صابونجی اوغلو ( sā.bun.ji.oq.lu )، شرف‌الدین بن علی بن حاج الیاس بن شعبان آماسیوی، آماسیه ۷۸۷ - پس از ۸۷۳ ق، پزشک، شاعر و مترجم عثمانی. پدرش از پزشکان بود. وی دانش‌های پزشکی را در دارالشفاپی که به فرمان ایلدوزخاتون بنا شده بود، زیر نظر پزشکان ایرانی و نیز پدرش فراگرفت و چهارده سال با سمت سرپزشکی به درمان بیماران این بیمارستان پرداخت و در زمینه پزشکی آثاری تألیف کرد. وی با زبان‌های فارسی و عربی آشنایی کامل داشت. از آثارش: ترجمه بخش اقربادین ذخیره خوارزم‌شاهی که در ۸۵۰ ق در آماسیه برای شاهزاده بایزید دوم عثمانی (۸۸۶ - ۹۱۸ ق) از فارسی برگردانده است و نسخه‌هایی از آن به شماره ۷۹ در کتابخانه ملت و به شماره ۳۷۲۹ در کتابخانه ایاصوفیه نگه‌داری می‌شود؛ مجرب‌نامه به ترکی در پزشکی که مؤلف آن را در ۸۷۳ ق در هفده باب تدوین کرده است و نسخه‌هایی از آن که دارای جدول مهم‌ترین مفردات طب است به شماره‌های ۳۷۲۹ و ۳۷۲۰ در کتابخانه ایاصوفیه نگه‌داری می‌شود؛ جراحی ایلخانیه/جراح‌نامه در پزشکی (جراحی) که در ۸۷۰ ق با بهره جستن از بخش سوم التصریف ابوالقاسم زهراوی/زخروی، پزشک اندلسی (-۴۰۴ ق)، نوشته شده است. به گفته اوزل، بلووشه ترجمه این اثر را از فارسی به ترکی دانسته است، اما گفته‌های وی مستند نیست. این کتاب که از نخستین آثار مهم پزشکی به شمار می‌رود چاپ شده است (۱۹۵۶ م). افزون بر این‌ها، صابونجی اوغلو اثری منظوم نیز در پزشکی دارد که نسخه‌ای از آن در کتابخانه شخصی ولدچلیبی این‌بوداق موجود است.

منابع: پارسی‌نویسان آسیای صغیر، ۳۹؛ تاریخ عثمانی، ۶۹۹/۲، ۷۲۵-۷۴۴، ۷۳۶؛ دفتر کتابخانه ایاصوفیه، ۲۲۲؛ عثمانلی مؤلفری، ۲۲۰/۳؛ فهرس مخطوطات الطب الاسلامی، ۳۷۴ - ۳۷۵؛ ایلتر اوزل، ترجمه اصغر دلبری‌پور، «تأثیر طب ایران بعد از اسلام بر طب ترکان آسیای صغیر»، آشنه، سال یکم، شماره ۳، پاییز ۱۳۷۴ ش، صص ۲۰-۲۱.

Türk edebiyatı ansiklopedisi, 1/281-282.

معصومی

ضاری خلیل ← خلیلی بورسوی

صاحب، محمدصاحب‌افتندی ← پیری‌زاده

31 MART 1996

1045. *Şerafeddin Sabuncuoğlu* : (1386 - 1470); 14 Mart 1985, Kayseri / [Hrsg.: Ahmet H. Köker ... ]. - Kayseri, 1985. - 200 S. : Ill. - (Yayın / Erciyes Üniversitesi, Gevher Nesibe Tıp Tarihi Enstitüsü : 2)  
Inhalt: Akten des Symposiums über den türk. Arzt Şerafeddin Sabuncuoğlu, 1386 -1470. - Text türk. 31 A 12104

Sabuncuoğlu, Şerafeddin

DIRİÖZ, Meserret (Prof. Dr.), "Şerafeddin Sabuncuoğlu'nun Eserlerinin Edebi Değeri", Erciyes Üniversitesi, Gevheri Nesibe Tıp Tarihi Enstitüsü, 2, (1987), 39 - 44.

25 MAYIS 1993

- Sabuncuoğlu Şerafeddin

GÖDE,

Kemal (Yrd. Doç. Dr.), "Sabuncuoğlu Şerafeddin'in Yetiştigi Devir ve Hayatı", Gevher Nesibe Sultan Anısına Düzenlenen Şerafeddin Sabuncuoğlu Kongresi, Kayseri, 14 Mart 1985, Bildiriler, (Erciyes Üniversitesi, Gevher Nesibe Tıp Tarihi Enstitüsü, 1987), 1 - 17.

196 HAZİRAN 1993

ÖNLER,

Zafer (Yrd. Doç. Dr.), "XV. Yüzyıl Hekimlerinden Sabuncuoğlu Şerafeddin'in 'Mücerrebname' adlı Eseri", Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1, (1987), 169 - 190.

1988 NİSAN 08

İbni Sina(980-1037)'nin akrabadin eseri ile Şerafeddin Sabuncuoğlu (1385-1468)'nin akrabadin eserinin tıp ve bilim tarihi açısından karşılaştırılması. SÜVEREN, Kenan. Doktora. GATA. Tıp Fakültesi. Ankara. 1991. 176s.  
Danışman: Prof.Dr.İlter Uzel. Özet dili: Tr. En.

27575

9 KASIM

Sabuncuoğlu Şerafeddin (180051) D1658



27 Aralık 2015

MADDE YAYIMLANDIKTAN  
SONRA GELEN DOKÜMAN

## ŞERAFEDDİN SABUNCUOĞLU'NUN MIHCEME VE MIŞRAT ADLI ALETLER İLE YAPTIĞI HACAMAT UYGULAMALARI\*

SURGEON SERAFEDDİN SABUNCUOĞLU'S HIJAMA  
PRACTICES BY USING MIHCEME AND MISRAT

Ümit Emrah Kurt\*\*

### Abstract

Serafeddin Sabuncuoğlu was a Turkish surgeon, who lived in Amasya in the mid-15th century. Sabuncuoğlu translated Zahrawi's famous book on surgery to Turkish with the name Cerrahiyetü'l Haniyye. In his book he explained the surgical procedures by illustrating both the surgical instruments and the physician's positions during the operations. In that time it was believed that the equilibrium of the four humours meant healthiness. When disequilibrium occurred it was needed to apply bloodletting, diet, vomiting or hijama (cupping) in order to rebalance the humours. Sabuncuoğlu has described and illustrated two surgical instruments named mihceme and mişrat that can be used for hijama by the physicians. In four chapters of his book's second and third parts he mentioned about a cup named mihceme, and its usage in some treatments whereas in three chapters in the second part he described a knife for hijama called as mişrat. In this article Sabuncuoğlu's descriptions and practices of hijama with these two instruments will be evaluated.

**Key Words:** Serafeddin Sabuncuoğlu, Hijama, Surgical Instruments

\* II. Uluslararası Kupa Terapisi Sempozyumu'nda (28-30 Eylül 2012, İstanbul) sözlü olarak sunulmuştur.

\*\* Yrd. Doç. Dr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölüm Başkanı, umitemrah@gmail.com

513 TURGUT, M. Illustrations of neurosurgical techniques in early period of Ottoman Empire by Şerefeddin Sabuncuoğlu. *Acta Neurochirurgica*, 149 x (2007) pp.1063-1069. [Şerefeddin Sabuncuoğlu (1385-1470?), Turkish physician.]

Sabuncuoğlu Ş.  
180051

YAYIMLANDIK  
GELEN DOKÜMAN

445 AYGEN, Gulsat & others. The first Anatolian contribution to treatment of sciatica by Şerefeddin Sabuncuoğlu in the 15th century. *World Neurosurgery*, 71 i (2009) pp.35-39. Sabuncuoğlu Ş.  
180051

446 AYGEN, Gulsat & others. The first Anatolian contribution to treatment of sciatica by Şerefeddin Sabuncuoğlu in the 15th century. *Surgical Neurology*, 71 (2009) pp.130-133. [Şerefeddin Sabuncuoğlu (1385-1470?), Turkish physician.]

03 Mayıs 2014

466 HIÇDÖNMEZ, Tufan & ÖZEK, M. Memet. Hydrocephalus in Sabuncuoğlu's *Textbook of surgery: Cerrahiyyet' ul Haniyye. Child's Nervous System*, 22 vi (2006) pp.545-546. Sabuncuoğlu Ş.  
180051

Sharaf al-Din Sabuncuoglu

2491- Huard, P. and Grmek, M.D., *Le premier manuscrit chirurgical turo, rédigé par Charaf ed-Din (1465)*, Paris, 1960, 136 pp.

A study of Sharaf al-Din and the history of medicine in Ottoman Turkey with a reproduction of a large number of figures from the Bibliothèque

368

Sabuncuoglu, Zerefeddin.  
(ILT)

Adivar, 51, 52, 57.



# OSMANLI TÜRKLERİNDE İLİM

1. Baskı Paris 1939
2. Baskı İstanbul 1943
3. Baskı İstanbul 1970
4. Baskı İstanbul 1982

Geliştirilmiş IV. Basımı Hazırlayan:  
Prof. Dr. Aykut Kazancıgil — Prof. Dr. Sevim Tekeli

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi Orhan Şaik GÖKYAY Bölümü	
Demirbaş No :	4248
Tasnif No :	509 ADI.0



**Remzi Kitabevi**

Ankara Caddesi, No. 93 — İstanbul

EVRİM Matbaacılık Ltd. Şti.  
Selvili Mescit S. 3 Cağaloğlu - İstanbul 1982

kalkışmasına rağmen, yine ulemanın müracaatıyla bu beladan da kurtularak, Sivrihisar'a varmıştır. Bu sürgünlüğünde kendisine öğrencisi Molla Lütü, Fatih'in hafız-ı kütüplüğünü bırakarak yoldaşlık etmiş ve Beyazıt II. devrine kadar Sivrihisar'da kalmıştır.

Sinan Paşanın, Köprülü Kütüphanesinde 721 numaralı mecmua içinde, Arapça 3 sayfalık bir risalesi vardır. Bu risalede söylendiğine göre, Ali Kuşçu, bir gün Fatih'in huzurunda, «bir dar açının bir kenarı genişleme yönüne doğru hareket ettirilirse, geniş açı olur ve gene harekete devam edilirse, dik açı olmaksızın, gene dar açı meydana gelir» diye, bir problem ortaya atmıştır. Padişah bu problemin çözümünü ve açıklanmasını, Ali Kuşçu'dan sormadan, yazmalarını kendi ulemasına irade etmiş ve bunun üzerine Sinan Paşa bu küçük risaleyi yazmıştır. Paşa bilmece şeklinde olan bu meseleyi çözmeye uğraşmışsa da, asıl dikkate değer taraf padişahın, kendi yerli ulemasıyla Ali Kuşçu arasında, âdeta bir yarışma yapmak hevesine düşmüş olmasıdır. Risale fena kopya edilmiş ve şekiller yanlış yapılmış olduğu için, kolaylıkla anlamak kabil değildir.

*Türk Tababet Tarihi*'nde (Osman Şevki) Fatih zamanının meşhur şeyhlerinden Muhammed bin Hamza Akşemseddin'in *Kitab-ı Tıb* adlı eserinden bahsedildiği sırada, bu eserde yazarın «cümle marazın suret-i nev'iyesi hasebiyle nebat ve hayvanlarda olduğu gibi asılları ve tohumları vardır, ot tohumu ve ot kökü gibi... ve babadan anadan irs ile intikal eden marazlardan bazı ki nikris ve cüzam ve bunlar gâhice yedi yıldan sonra yine zuhur eder. Me'kül ve meşruptan hâsıl olan marazların tohumu tez bitüp büyür» dediğinin yazıldığını ve İslam Ansiklopedisinin Akşemseddin maddesinde de aynı cümlelerin *maddet-ül-hayat* isminde bir kitap gibi gösterildiğini görüyoruz (1). Halbuki Akşemseddin rüyada kendine keşfolunan *Mâ-i kibrit-i şerif*'i tarif eden bir risale yazmış ve bu mâ-i şerife "Maddet-ül-hayat" adını vermiştir. Aynı mecmua içinde başka bir risale vardır ki, o da XVIII. yüzyılda Türkiye'de moda hükmüne giren Paracelsus (1493-1541) tıbbından, çeşitli adlarla, yapılan çevirilerden biridir. Anlaşılan bu çeviri Akşemseddin'in *Mâ-i kibrit-i şerif* risalesiyle birlikte *Kitab-ı tıb* adı altında bir mecmua halinde olduğu için, ikinci risalede bulunan bu sözler dikkatsizlikle Akşemseddin'in sanılmıştır. (Paracelsus'a ait olan bu sözleri görmek için bkz. *Tercüme-i Paracelsus*, Gevrek-zade Hasan Efendi, Üniversite Kütüphanesi, Yıldız, tp, 234, varak 23).

(1) Bu kitabın Fransızca aslına (s. 39) da bu bilgiler, ne yazık ki Dr. Galip Ataş'ın Bükreş tıp tarihi kongresine yaptığı bildiriden alınarak geçmiştir.

Akşemseddin'in *Mâ-i kibrit-i şerif*'ine gelince, o da 33 hastalığa iyi gelen bir masal ilaç olup, ilim çerçevesi içine sığması biraz güçtür. Esasen risale yedi buçuk yapraktan ibarettir. Onun alt tarafı ise şerhidir ki, bu da daha ziyade birtakım kokulu yağların hazırlanmasından bahseder (bu mecmua için bkz. Ali Emiri Efendi kütüphanesi, No. 238). Akşemseddin'e atfolunan risalenin Türkçesi, Fatih zamanı Türkçesine hiç benzemez; dil daha yenidir; acaba bu risale sonradan yazılmış ve Akşemseddin'e atfedilmiş olamaz mı?

Önemli ikinci bir kişi ve bir eser de Sabuncu-oğlu Şerefeddin Ali bin Elhac İlyas ve onun, *Cerrahname-i İlhanî*'sidir. Bu zat Amasya darüşşifası başhekimisi olup, bu eseri ve başka bazı eserleriyle zamanının üstün hekimlerinden biri sayılır. *Mücerrehname* adlı eserinin başında 873 yılında 85 yaşında olduğunu söylemesine göre, 788 yılında doğmuş olacaktır.

Paris'te Bibl. Nat. de ve İstanbul'da Ali Emiri Kütüphanesi müze kısmında 70 numarada bulunan ve 870=1465 yılında kaleme alınan 398 sayfalık bir resimli *Cerrahname*'nin önsözünde yazarı, Fatih Sultan Mehmet devrinde yükselmek ve padişahın gözüne girmek için, ilmi eserler yazmak lazım olduğunu söyler. Eseri Paris'te iken meşhur Endülüslü hekim Ebül Kasım Zehravi'nin *Et-tasrif* isimli cerrahi kitabıyla satır satır karşılaştırmışım (1). Neticede anlaşıldı ki, pek ehemmiyetsiz bazı müşahede ve mütalaalar bir tarafa bırakılırsa bu eser *Et-tasrif*'in tercümesinden ibarettir. Yalnız aslında bulunan cerrahi aletler resimlerinden başka Türkçesine hastaların duruşunu gösterir resimleri de ilave olunmuştur (2).

Dr. Süheyl Ünver'in bir risalesi (İstanbul, 1939) ve Dr. Fuat Kâmil Beksan'ın *Türk Üroloji Kliniği*'ndeki (No. 3, 1935) makalesi, bu eseri nitelemekte ve eski kitaplarla karşılaştırmaktadır. Bütün bu

(1) Ebül-Kasım Halef bin Abbas-ül-Zehravi (ölm. 1013), Endülüslü İslam âleminin en meşhur hekimlerinden biridir. Avrupalıların Albucasis veya Abucasis dedikleri bu büyük bilgin *Kitab-üt-tasrif li-men aceze ani'te'lif* adındaki eseri üç kısımdan ibaret olup, biri iç hastalıkları, öteki farmakoloji ve üçüncüsü de cerrahiye dairdir. Cerrahisi Avrupalılarda büyük rağbet kazanmıştır. Ama Max Meyerhof'a göre, bu cerrahi kısmının çoğu yerleri Paulos de Aiginai'nin eserinden alınmıştır.

(2) E. Blochet bu eseri Paris Bibl. Nat. Türkçe yazmalar kataloğuna kaydederken, resimlerin Arapça aslından eserin Farsça aslına ve oradan Türkçeye aktarıldığını yazmış ve bu bilgi Laignel-Lavastine'in *Historie Générale de la Médecine* adındaki eserine de olduğu gibi geçmiştir de, eserin Farsça nüshasını ne Türkiye ne de Avrupa kütüphanelerinde bulmak kabil değildir. Blochet, kitabın adındaki «İlhanî» sıfatından aldanarak, eserin önce Farsça yazılmış olduğuna inanmıştır. Halbuki bu sıfatın, yazarın hekimliğinde bulunduğu Amasya hastanesinin 1312 yılında İlhanî hükümeti ileri gelenlerinden Amber bin Abdullah tarafından kurulmuş olmasından ileri geldiği, Dr. Süheyl Ünver'in Bükreş IX. tıp tarihi kongresinde izah ettiği gibi, pek doğrudur.

s.580

15 MAYIS 2006

*Sabuncuoglu Sefereddin*!  
1802 - شرف الدين بن علي الآمسي العثماني الطبيب

الجراحي المعروف بصابونجي أوغلي - مترجم قسم

الجراحية من كتاب أبي القاسم الزهراوي المسمى :

التصريف لمن عجز عن التأليف - المتوفى بعد سنة

1468/873

( أنظر : محمد طاهر عثمانلي مؤلف لري 220/3 )

من تصانيفه :

1 - ترجمة آقربادين خوارزم شاهي - في الطب (ت)

فاتح رقم 3536 صفحة 279 ، 1085 هـ ؛ قلع

علي 1/716 ورقة 140 ؛

2 - جراحيه ء إيلخانية = ترجمة قسم الجراحية من

كتاب التصريف لمن عجز عن التأليف للزهراوي -

في الطب (ت)

حالت أفندي رقم 751 ؛ علي أميري رقم 79 بخط

المؤلف ؛ مراديه رقم 1845 ورقة 218 ؛ أتحفه

للسلطان محمد الفاتح ؛

3 - شرح الفصول الإيلاقية - في الطب

راغب باشا رقم 802/948 ورقة 220 ، 981 هـ ؛

4 - محرب نامه - في الطب (ت)

فاتح رقم 3619 ؛ آياصوفيا رقم 3720 ؛ رقم 3729

؛ جامعة إستانبول رقم 7108 ؛

EBU'L KÂSİM ZEHRÂVÎ VE  
ŞABUNCUOĞLU'NDA  
BİR CERRAHİ TEKNİK OLARAK  
"DAĞLAMA"

M. D. Tarık YURTGEZER

M. D. Tarık Yurtgezer, A.Ü. D.T.C.F.  
Bilim Tarihi Ana Bilim Dalı.

Dağlama (cauterization), cerrahi uygulamalar içerisinde en erken ve en yaygın kullanılan tekniklerden birisidir. Hippokrates Amazonların sağ göğüslerini ampute etmek için bakırdan yapılmış dağlama aleti kullandıklarını yazar.<sup>(1)</sup>

Dağlamanın Mısır cerrahisinde de kullanıldığını görmekteyiz. Smith papirüsünde abselerin drene edilmesi ve tümörlerin kazınmasında, bıçak yerine dağlama aleti kullanıldığından söz edilmektedir.

Hippokrates dağlamayı etkili bir yöntem olarak kabul eder ve bunu bir aforizmasında "ilaçların iyi etmediğini demir (bıçak), demirin iyi etmediğini ateş iyi eder; ateşin iyi etmediği ne ise şifa kabul etmez diye alınmalıdır" diyerek dile getirmektedir.<sup>(2)</sup>

Aynı fikri, Hippokrates'ten önce, en erken Hint cerrahi okulu olan Susruta (M.Ö. VI. yüzyıl) metinlerinde "ateşle dağlama, kostik maddeyle veya ilaçla ya da aletle (bıçak?) şifa bulmayan hastalıkları iyi eder; ateşin iyi ettiği hastalıklar asla nüksetmezler" ifadesinde bulmaktayız.<sup>(3)</sup>

Ortaçağ'ın Endülüs'te yaşamış olan ünlü hekimi Ebu'l Kâsım Zehrâvî (öl. 1013) de aynı düşüncededir ve bunu "... biz bir hastalığa çeşitli tedaviler uyguladığımızda ve bir iyileşme olmadığında, son çare olarak dağlama uygularız" ifadesi ile dile getirmektedir.<sup>(4)</sup>

Onbeşinci yüzyıl Osmanlı hekimlerinden olan Sabuncuoğlu Şerefeddin de, *Cerrahiye-i İlhaniye* adlı eserinde aynı ifadeyi kullanmakta ve "... envai muâlicât idüb fâide olmadığından sonra dağ ile ilaç etmek gerektür; dağ, devadan akvadur" demektedir.<sup>(5)</sup>

Demek ki, dağlama İlkçağ'da olduğu gibi Ortaçağ'da da tedavide etkili bir yöntem olarak kabul edilmiştir.

Zehrâvî'nin meşhur eseri *et-Tasrif li-men aceze an-et-Te'lif* otuz makeden oluşur ve bu makaleler arasında en geniş kapsamlı olanı, cerrahi konulara ayrılmış olan otuzuncu makedir. Bu makale üç kısma (bâb) ayrılmakta olup birinci kısım dağlama, ikinci kısım yaralar ve kesici aletlerle yapılan ameliyatlara ve üçüncü kısım da kırık-çıkık tedavisi üzerinedir. Eserin en önemli yanlarından birisi, cerrahi uygulamalar sırasında kullanılan aletlerin resimlerinin verilmesidir.

*Et-Tasrif*'in söz konusu otuzuncu makedesi gerek Doğu'da ve gerekse Batı'da çok etkili olmuş ve yapılan çeviriler yalnızca bu cerrahi bölümü kapsadığı için *et-Tasrif*, genellikle, bir cerrahi kitabı olarak tanınmıştır.

Eserin Latinceye ilk çevirisi XII. yüzyılda Toledo'da Cremonalı Gerard tarafından *Liber Alsaharavi de Cirurgica* başlığı altında yapılmıştır. Bu çeviriyle birlikte önce İtalyan, sonra da Fransız cerrahlar, bu eserin etkisiyle kitaplar kaleme almışlardır.

Batı'da cerrahinin gelişiminin, XII. yüzyılda Salernolu Roger'in yazdığı *Practica Chirurgica* adlı kitapla başladığı kabul edilir. Bu kitap XII. yüzyılın sonunda yayımlanmıştır. Ancak bundan kısa bir süre önce



Gevher Nesibe Sultan anısına düzenlenen  
«Şerafeddin Sabuncuoğlu Kongresi» tebliđleri

14 Mart 1985

KAYSERİ

Dergi / Kitap  
Kütüphanede Mevcuttur

17 / NİSA

**YAYIN KOMİSYONU :**

- 1 — Prof. Dr. Ahmet H. KÖKER
- 2 — Doç. Dr. Yusuf ERDOĐAN

(Tebliđlerin dil ve bilimsel sorumlulukları konuşmacılara aittir.)

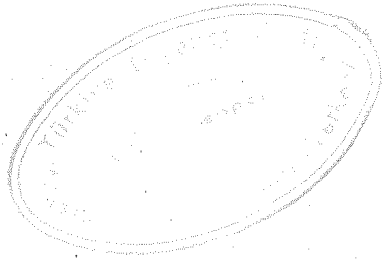
Her hakkı saklıdır.

Dizgi - Baskı  
Erciyes Üniversitesi Matbaası  
KAYSERİ

The second portrait also clearly has a western element in it. Little is known of this Sinân: he is called by Franz Babinger 'a renegade Italian' (19), while Professor Aslanapa (20) states that he worked in Venice but then returned to Istanbul; but neither gives any reference for these statements (21). I would, as I have said above, be inclined to regard this portrait as a Turkish version of a lost Bellini original, of which the one that Paolo Giovio regarded as an original by Gentile was also a version, perhaps confined to the head and shoulders as is his woodcut; thus avoiding the awkwardness of the eastern seated position. I would be very interested to learn the current view in Istanbul on these matters.

I. Milletler Arası Türkoloji Kongresi.  
(İstanbul, 15-20 X. 1973)  
Tebliğler. 3. Türk Sanatı Tarihi,  
İstanbul-1979, s. 771-794. DN:45269

20 AĞUSTOS 1979



(19) F. Babinger, *op.cit.*, p. 554.

(20) Oktay Aslanapa: *Turkish Art and Architecture*, 1971, p. 314.

(21) I. Stchoukine: *op.cit.*, 1966, p. 15, citing Mustafa'Ali.

## KİTAB AL-CERRAHİYET AL-HÂNİYE

(İstanbul Tıp Tarihi Enstitüsü Nüshası)

MİNYATÜRLERİ

Gönül GÜREŞSEVER

Türk Sanatlarının uzun bir gelişim çizgisi içinde, belirli özellikleriyle, bu gelişime katkıda bulunan bir türü vardır. Başlangıcından sonuna kadar tutarlı bir gelişim gösteren bu sanat türü Minyatür Sanatı'dır.

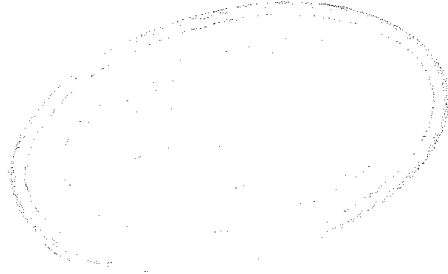
XV ve XVI. yy. Anadolu'nun kültürel almalarında, çağı içinde ileri bir noktaya ulaşmasında büyük etken olan mimarlık sanatının medreseleri dinsel ve deneysel bilimlerin okutulduğu müesseselerdi. Anadolu'da gelişen Türk Mimarisinin genel çizgisini ortaya koyan en ilginç yapı türü olan medreselerde öğretimin nasıl bir geçmişe dayandığını, nasıl bir gelişim gösterdiğini, bu gelişimin hangi noktalara varmış olduğunu, yazılı kaynaklarla ve bilhassa minyatürlerle daha da açıklanmış olan yazılı kaynaklarda takip edebiliyoruz.

XV. yy. da Amasya Darüşşifası'nda hekimlik yapmış olduğunu öğrendiğimiz Sabuncuoğlu Şerefeddin tarafından yazılan *Kitab al-Cerrahiyet al-Haniye* adlı tıbbî yazmanın bugün mevcut olduğunu bildiğimiz, bu üçüncü nüshasının minyatürleri diğer tanıtılmış olan iki nüshanın minyatürleriyle kıyaslanamayacak kadar, teknik, kompozisyon, konu ve renk üstünlüğüne sahiptir. Aynı zamanda çağının Anadolu'da yaşayan halkın ne denli tıp ilmine bağlılığını, inancını ve yine çağının sağlık kuruluşlarında tıbbî çalışmaların ve sosyal düzenin ne derece sağlanmış olduğunu göstermesi bakımından bu yazma nüshasının minyatürlerinin önemi çok daha artmaktadır.

OTAM, sayı: 11 (Ankara - 2000)

S. 147-156.

D. 477



## XV. YÜZYIL TABİBLERİNDEN ŞERAFETTİN SABUNCUOĞLU VE AMASYA DARÜŞŞİFASI

Araş. Gör. Haldun EROĞLU\*

Anadolu'nun Türkler tarafından ele geçirilmesi ile birlikte Diyar-ı Rum adıyla da anılan Anadolu artık Türkleşmeye başladı.<sup>1</sup> Anadolu'nun fethiyle Bizans'ın ağır vergilerle ezdiği ve atıl bölgesi durumundaki Anadolu toprakları yeni bir ruh ile şekillendi. C. Cahen Türklerin Anadolu'ya gelişleriyle birlikte harap olan yerleşim yerlerindeki halkın bu duruma isyan etmediğini bilakis, Türkler'e itaat etmeyi Bizans'ı bir cezalandırma şekli olarak yorumlamıştır.<sup>2</sup>

Türk fütuhatıyla yeni bir yapılanmaya giren Anadolu'da artık Türk şehirleri imara başlandı. Şüphesiz, imar edilen şehirlerin başında Konya şehri gelmektedir.. Konya şehri, Sultan *Alaaddin Keykubad* tarafından, hazineden ve büyük emirlerden alınan paralarla yaptırıldı.<sup>3</sup> Selçukluların Anadolu'da imar ettikleri ikinci büyük yerleşim yeri Sivas'dır. Çeşitli milletlerden tüccarların buluşma yeri olan Sivas şehri gibi, Sinop şehrini de Selçuklu Sultanı *Alaaddin Keykubat*, emirlerden topladığı paralarla imar ettirmiştir.<sup>4</sup> Bu şehirlerden başka Anadolu'nun önemli merkezlerinden bir diğeri,

\* Ankara Üniversitesi, Araştırma Görevlisi

1. Anadolu'nun Türkleşmesiyle ilgili geniş bilgi için bkz. Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye* İstanbul. 1993, s. 1-37. Mustafa Kafalı, *Anadolu'nun Fethi ve Türkleşmesi*, Ankara. 1998

2. C. Cahen, *Osmanlılardan Önce Anadolu'da Türkler*, (çev. Yıldız Moran) İstanbul, 1994, s. 201

3. C. Cahen, *a.g.e.*, s. 202

4. C. Cahen, *a.g.e.*, s. 202



# AMASYA'LI SABUNCUOĞLU ŞEREFEDDİN

(788H/1386-873H/1468 den sonra)

## BİBLİYOGRAFYASI

### SUMMARY

*The Bibliography of Sabuncuoğlu Şerefeddin of Amasya: This article summarizes the bibliography of a Turkish physician, Sabuncuoğlu Şerefeddin (end of the 14 th century to the mid-15 th century). Apart from three works on pharmacology, surgery and a book on his own experiments, he has transcribed books as a calligrapher.*

### Doç. Dr. Ali Haydar BAYAT (\*)

*Şöhreti Sabuncuoğlu dimeğiyledir bugün  
Şöyle üstâd-ı cihândır fenni içre şîr-i ner  
Nice tıp ehli gelib elini ayagın öper (\* \*)*

### ÖZET

14. yüzyıl sonu 15. yüzyıl ortasında yaşayan Türk hekimi Sabuncuoğlu Şerefeddin'in bibliyografyası bu yazıda özetlenmiştir. Şerefeddin'in farmakoloji, cerrahi ve kendi deneylerini kapsayan başlıca üç eseri yanında, hattat olarak yazdığı kitaplar da vardır. Bu yazıda Sabuncuoğlu'nun eserlerinin bilinen nüshalarından da bahsedilmiştir.

Anadolu'da Türk birliğini sağlayan, ilim, sa-

(\*)- Ege Üniversitesi Tıp Fak. Tıp Tarihi ve Deontoloji Anabilim Dalı.

(\*\*)- F.N. Uzluç, Hattat olarak Şerefeddin Sabuncuoğlu, Dirim, C. 26, sayı 9-10, 1951, s. 191.

nat ve ticarete büyük atılımlar yapılan Türkiye Selçuklularının Moğollar'a 1243 tarihinde yenilmeleriyle onlara vergi vermeye mecbur bırakılmaları devleti sarsmış ve kısa zamanda çöküntüye uğramasına sebep olmuştur. II. Gıyaseddin Mes'ud'un 1308'de ölümü ile o sırada ismen mevcut olan Selçuklu Devleti de tarihe karışmış oldu.

Bu durum karşısında daha önceden sınır bölgelerine yerleştirilmiş olan Türkmenler de kendi başlarına hareket etmeye başlamışlar ve Bizans'tan kazandıkları topraklarla küçük beylikler kurmuşlardır. Zamanlarının çoğunu mücadele ile geçiren ve umumiyetle Türkçe'den başka bir dil bilmeyen Türkmen Beyleri ilim ve sanat adamlarını korumuşlar, onları Türkçe eserler yazmağa teşvik ederek etraflarında medenî bir çevre oluşmasına gayret etmişlerdir.

Bu dönemde ortaya konan eserlerle Anado-

lu'nun Arapça ve Farsça olan yazı dilinin Türkçeleşmesi hızlanmış ve bu durum da Türkçe'nin ilmî terimler yönünden zenginleşmesine yol açmıştır. Yüz elli yıl içinde meydana getirilen eserlere baktığımızda bu alanda hızlı bir gelişmenin varlığını tesbit etmek mümkün olmaktadır.

Daha sonra, Osmanlı Beyliği'nin Anadolu'da Türk birliğini sağlaması ile Beylikten Devlete bir gelişme olmuş ve bu dönemde de birçok eserler hükümdarlar adına tercüme ve telif edilmeye devam etmiştir. Bunlar arasında Sabuncuoğlu Şerefeddin'in özel bir yeri vardır. Anadolu'nun yüzyıllar boyunca önemli ilim ve kültür merkezlerinden biri olan Amasya'da ilmî yönü ağır basan bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen ve genç yaşında tababet tahsil eden Sabuncuoğlu Şerefeddin 1308'de bu şehirde Yıldız Hatun adına kurulmuş olan darüşşifada 14 yıl hekimlik yaparak görgü ve tecrübesini arttırmıştır. Hayatının bir döneminde Kastamonu'da İsfendiyar Oğulları'nın hizmetinde çalışmıştır. Fatih Sultan Mehmed'in hükümdar olmasından sonra, hayatının olgunluk döneminde ortaya koyduğu Türkçe tıp eserleri ile Türk tıbbına büyük hizmet etmiştir.

Sabuncuoğlu Şerefeddin'in, Cerrahnâme-i Haniye, Mücerrebname ve Akrâbâdin gibi İslâm Tıp Klâsiklerinin, Türkçeye aktarılmasında ve hatta bunlara kendi tecrübeleri ile görüşlerini de ilâve ederek yayınlaması yanında, şehrinin bir hat sanatı merkezi olması sebebiyle öğrendiği hattatlık ile de ikisi kendi, diğer ikisinin de baş hekimlere ait olduğu dört tıbbî eserin de otograflığını yapmıştır.

Bu kadar çalışkan, kıymetli ve verimli olmasına rağmen ilim tarihî kaynaklarında adına rastlayamadığımız bu büyük hekimin tanınmasının ve şöhretinin Osmanlı İmparatorluğu'nda yayılmamasının başlıca sebepleri arasında döneminde İslâm ilim ve kültür hayatının merkezi durumunda olan İstanbul'dan uzakta oluşu, devrinin anlayışı olan ilmî eserlerin Arapça yazılması geleneğinin aksine kitaplarını sade bir Türkçe ile yazması yanında, zamanının hekimlerinin tababet yanında diğer

ilim dallarıyla da ilgilenmeleri ve bu sahalarda da eserler (fıkıh, tefsir, hadis, şiir gibi) kaleme almalarına mukabil Sabuncuoğlu Şerefeddin'in çalışmalarını sadece tıbbî alana hasretmesi gösterilebilir.

Sabuncuoğlu Şerefeddin'in mevcudiyetini ilk farkedenden "Osmanlı Müellifleri" adlı eserini hazırlarken Bursalı Mehmet Tahir olmuştur. Eserin yayınlanmasından önce müsvetelerinden faydalanan Osman Şevki (Uludağ) yazdığı bir eserde Sabuncuoğlu'nun Mücerrebname'sinden bahsetmiştir. (Osmanlı Tababeti Tarihi, İst., 1334 H/1915 M, s.53). Daha sonra 1920 yılının yaz ortalarında Dr. Rusçuklu Hakkı Bey İkdâm gazetesinde Mücerrebname'yi konu alan bir makale neşretmiştir (453 sene evvel yazılmış bir kitap Mücerrebname). Cerrahnâme-i Haniye'nin yeryüzünde mevcut üç yazmasından birini elde eden Ali Emiri Efendi eserin önemini anlamasına rağmen bu konuda bir makale yazmadan vefat etmiştir. Cerrahnâme-i Haniye hakkında ilk yazı bir edebiyat tarihçisi olan Ali Canib (Yöntem) tarafından Hayat Mecmuasında 1927 yılında yayınlanmıştır. (Cerrahiyetü'l-Haniye, Tababet Tarihimiz nokta-i nazârında mühim bir eser, Hayat Mec., Ank., C.2, sayı 42, 1924, s.303) Bu yayınlardan Sabuncuoğlu Şerefeddin ile eserlerinden haberdar olan ilim adamlarımız 1930'lardan itibaren başta Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver olmak üzere onun eserleri üzerinde çeşitli açılardan incelemeleri ihtiva eden yayınlar yapmışlardır. Bizim araştırmalarımıza göre şu ana kadar Sabuncuoğlu ve eserleri hakkında ikisi kitap olmak üzere 30 müstakil makale yayınlanmıştır. Ayrıca Sabuncuoğlu ile eserlerini kitaplarında konu edinen kitap ve makale olarak da 76 kaynak tesbit etmiş bulunmaktayız.

Sabuncuoğlu Şerefeddin'in eserleri XV. yy. Türk tıbbının seviyesini göstermesi yanında Türk dili açısından da büyük bir öneme sahip bulunmaktadır. XV. yy. da ilim adamı bir müellif tarafından hareketlenmiş tek otograf eser olan Cerrahnâme-i Haniye gerek fonetik ve gerekse gramer bakımından kaynak bir eser olarak değeri ölçülemeyecek kadar değerlidir. Ayrıca



Beş Yüz Yıllık Bir Tıp Kitabı

# Cerrahiyyetü'l Haniyye

**E**ĞER bizden öncekiler, sahip oldukları bilgileri, karşılaştıkları olayları yazmamış olsalardı, onların bilgi birikimlerinden, yaşadıkları olaylardan nasıl haberdar olurduk? Alman edebiyatının ünlü şairlerinden Goethe, bir şiirinde şu anlama gelen cümleler söyler: Kim üç bin yıllık olayları bilip, incelemese, o karanlıklar içerisinde saplanır kalır. Tecrübesiz olduğundan, her şeyden habersiz gününü gün eder.

Toplumların gelişmesinde en eski meslek sınıfını oluşturan tıp konusunda, bu husus daha bir anlam kazanır. Ne var ki, eskiye dönüp birkaç bin yıl öncesine baktığımızda, bu dönemlerde birtakım hastalıklar için uygulanan tedavi yöntemlerinin nasıl bulunduğu, ne şekilde geliştirildiği ile ilgili bilgilerimiz, yazılı belgeler olmadığı için faraziyelere dayanıyor. Ele geçen tarihin öncesi "prehistorik" resimler, Taş devrinde yaşayan insanların bilgi gelişimindeki nisbete göre son döneme aittir. Bunların hepsinden çok daha fazla bilgi veren, prehistorik insanın iskelet kalıntısıdır. Bütün bunlara rağmen hızla değişen dünyada zaman zaman ortaya çıkan bu kalıntılar, bize tabii bu başlangıç dönemlerine ait içerdiği çok kıymetli bilgiler verir. İlk tedavi yöntemlerinin nasıl çıktığı ve ne şekilde geliştiği konusuna kafa yoran araştırmacılar, bu bilgiler ışığında yaraların ve hastalıkların ilk tedavisinin iki çizgide geliştiğini ileri sürmektedirler: Birincisi sihirbazlık ya da çeşitli inançlara dayalı, hastanın vücuduna giren kötü niyetli varlıkların vücuttan çıkarılması şeklinde

bir tedavi, ikincisi ise birçok toplumda hâlâ süregelmekte olan büro hekimliği veya folklor mahiyetinde olanıdır.

Hipokrat ve Galinos'un çalışmalarına rağmen, psikolojik kaynaklı rahatsızlıklarda ne yazık ki, birinci yöntem özellikle Avrupa'da rağbet görmüş; Milattan sonraki yüzyıllarda da ruh hastaları "şeytana karışmış" saviyla soğuk ve karanlık mahzenlerde, mağara köşelerinde zincirlerle bağlanmış, içlerindeki kötü ruhlar çıkсын diye kafaları delinerek, insanlık adına yüz kızartacak muamelelere maruz bırakılmışlardır. Bilindiği gibi bu tür hastalıklara daha M.Ö. 5. yüzyılda Hipokrat gibi bilginler tarafından bilinçli olarak birtakım psikosomatik yaklaşımlar olmuş, Milattan 150 yıl sonra gelen Galinos ise, bu tür hastalıklarda var olan organik kalıntılara daha iyi bir açıklama getirerek bir yerde bilimden mistikten organik yaklaşıma giden yolu açmıştır. Bu yolun önemli kilometre taşlarından İbni Sina (M.S.980-1037) ise, konuya daha bilimsel ve kesin bir yaklaşım getirerek, diğer hastalar gibi akıl hastalarını da herhangi bir zorlamaya tabi tutmadan ve zincire vurmaksızın telkin yoluyla ve müzikle tedavi etme yoluna gitmiştir. Birçok toplumda hâlâ süregelmekte olan büro hekimliği veya folklor mahiyetinde olan ikinci tedavi yönteminin de birincisi gibi başlangıcı çok eski tarihlere dayanır ve ilginç, yanlış düşünceler ve inançlar içerir. Ancak Hipokrat'ın yaşadığı M.Ö. 5. yüzyıla gelindiğinde bu yöntem yanlış fikirlerin etkisi altında olmakla birlikte olumlu yönde yüksek bir ivme

15 NISAN 1994

15 NISAN 1994  
BİLİM VE TEKNİK

## XV. YÜZYIL HEKİMLERİNDEN SABUNCUOĞLU ŞEREFEDDİN'İN "MÜCERREBNÂME" ADLI ESERİ

Zafer ÖNLER\*

XV. yüzyılın önemli tabiplerinden biri olan Şerefeddin bin Ali el-Hac İlyas'ın adına, Sicill-i Osmaniî, Şakâ-yıku'n-Nu'mâniye Tercümesi gibi eski kaynaklarda rastlanılmıyor. Hayatı konusunda bildiklerimiz, eserlerinden edindiğimiz bilgilerle sınırlıdır. Mücerrebname adlı eserinin başlangıcında bu konularda şunları yazmaktadır : "... bilgil ve âgâh olgıl kim hicret-i nebeviyyenün sekiz yüz yetmiş üç yılı olmuştu bu za'if na'îf ehvecü'n-nâs Şerefeddin bin Ali bin el-Hâc İlyâs'afa'l-lâhu 'anhum bi- hürmeti'n-nebi ve'l-'iyâs eydür 'ömrüm heştad u beş olmuştu bu 'ömr-i kaşîr u tavîl içinde mu'tavval ve mu'taşar kitâblara nazar edüp on dört yıl dârü's-şifâ-i Amâsiyyede heresha'l-lâhu 'anı'l-beliyyede tabâbet êtdüğümden sonra cumhür-ı et'ibbâdan ba'zî yârenler bu kemîneden iltimâs êtdiler kim tecrîbe êtdüğüm terâkibi cem' edüp bir mu'taşar risâle edem." Bu bilgilerden, Mücerrebname'yi yazdığı sırada (873, Miladî 1468) 85 yaşında olduğuna bakarak, 1383 yılında doğmuş olduğunu öğreniyoruz. Ölüm tarihi konusunda herhangi bir bilgi yoktur.

Sabuncuoğlu'nun en ünlü eseri "Cerrahiye-i İlhaniye"dir.<sup>1</sup> Bu eser, 870 (M. 1465) yılında yazılmış ve Fatih Sultan Mehmed'e sunulmuştur.<sup>2</sup> Cerrahiye, Endüslü hekim Ebul Kasım Zahravî'nin (öl. 1013) "Kitâb et-Tasrif fi-t-tıbb" adlı Arapça eserinin cerrahi konusundaki üçüncü bölümünün çevirisidir.<sup>3</sup> Ancak bu eseri olduğu gibi çevirmemiş, kendi deneylerinden yararlanarak birtakım eklemeler yapmıştır. Adnan Adıvar, çeviri konusunda şunları yazmaktadır : "Eseri Paris'te iken, meşhur Endüslü hekim Ebul Kasım Zehravî'nin Et-Tasrif isimli cerrahi kitabıyla satır satır karşılaştırmıştım. Neticede anlaşıldı ki, pek ehemmiyetsiz bazı müşahede ve mütalaalar bir tarafa bırakılırsa bu eser 'Et-Tasrif'in tercümesinden ibarettir."<sup>4</sup>

\* Yrd. Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, Fen - Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve edebiyat Bölümü Öğretim Üyesi.

- 1) Bu eserin Paris nüshası, faksimile olarak yayınlanmıştır : Huard, Prof. Pierre - Grmek, Prof. Mirko Drazen, *Le premier manuscrit chirurgical Turc, redigé par Charaf ed-Din (1465) et illustre de 140 miniatures*, Paris, 1960.
- 2) Kılıçoğlu (Hatiboğlu), Dr. Vecihe, *Cerrahiye-i İlhaniye*, A.Ü.Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Yayınları No. 97, Ankara 1957, s. 23.
- 3) Şahsuvaroğlu, Prof. Dr. N. - Güreşsever, "Gönül, Bilim ve Sanat Tarihi Bakımından Sabuncuoğlu Cerrahiyesi", *Kültür ve Sanat*, Yıl 2, Sayı 4, 44-51, Kültür Bakanlığı, Haziran 1976.
- 4) Adıvar, A. Adnan, *Osmanlı Türklerinde İlm*, s. 44, İstanbul 1970.

- Sabuncuoğlu Şerefeddin  
- Cerrâhiyyeti İlhanîyye



ŞEREFEDDİN SABUNCUOĞLU

# CERRÂHİYYETÜ'L-ĤĀNİYYE

I

Prof. Dr. İlder UZEL

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	133244-1
Tasnif No:	610.9 SAB.C

ANKARA-1992



11 EYLÜL 2007

*Sabuncuoğlu Şerafeddin*

# ŞERAFEDDİN SABUNCUOĞLU: THE AUTHOR OF THE COLOURFUL SURGICAL TEXTBOOK AND THE FIRST PEDIATRIC SURGEON OF ANATOLIA FROM XV<sup>th</sup> CENTURY

*S.N. Cenk Büyükkınal, Nil Sarı\**

## Introduction

Sabuncuoğlu Şerafeddin was a surgeon from Amasya in the XV<sup>th</sup> century (Fig.1). In 1465 he wrote a book called *Cerrahiyetü'l Haniye*. Three copies were made and the first presented to the Ottoman sultan Mehmed II. This manuscript included almost all branches of surgery. However, it has many important aspects as far as history of pediatric surgery is concerned: a) it is the first known document with illustrations on pediatric surgical procedures b) it is the first known pediatric surgical atlas c) and it has contributions regarding details of surgical techniques and types of surgical instruments.



Figure 1: Sabuncuoğlu Şerafeddin (15<sup>th</sup> century, Amasya, in Anatolia)

\* Departments of Pediatric Surgery and History of Medicine and Deontology, Cerrahpaşa Medical Faculty, University of Istanbul/TURKEY. e-mail: nilsa@turk.net, nilasari@istanbul.edu.tr

MAYUZ 1992

*Sabuncuoğlu Şerafeddin*15. YÜZYILDA TÜRK DİŞTABABETİ VE  
ŞERAFEDDİN SABUNCUOĞLUDişhekimî Arman Dizdar  
Heidenheim-B.Almanya

## Synopsis

Şerafeddin Sabuncuoğlu was born in the 15th. century in Amasya. He has practiced and taught medicine as a surgeon physician in Amasya hospital for 14 years.

Among his works "Cerrahiyet ül-Haniye" is a distinguished one which was supplemented the surgical work of Abu'l Qasim "at-Tasrif" with his own scientific observations and surgical illustrations. It contains also the chapters dealing with dental medicine. It is of great importance due to his observations, multiplied dental instruments through modifications and the illustrations which were strictly forbidden according to the Islamic beliefs at that time. On the other hand, because of being written in Turkish language, possesses a great influence on the development of Turkish medical science.

Three original handwritten scripts of his work is known already today. The illustrations defining the dental treatments are the oldest ones in the history of Islamic medicine.

During his life and as well as after his death, he has influenced the development of surgery and dental medicine in Ottoman Empire. Even it is evident that he has influenced the Safavid medicine in Persia at that time.

# AMASYALI HEKİM SABUNCUOĞLU ŞEREFEDDİN VE MÜCERREBNÂME

Ünal Şenel<sup>1</sup>

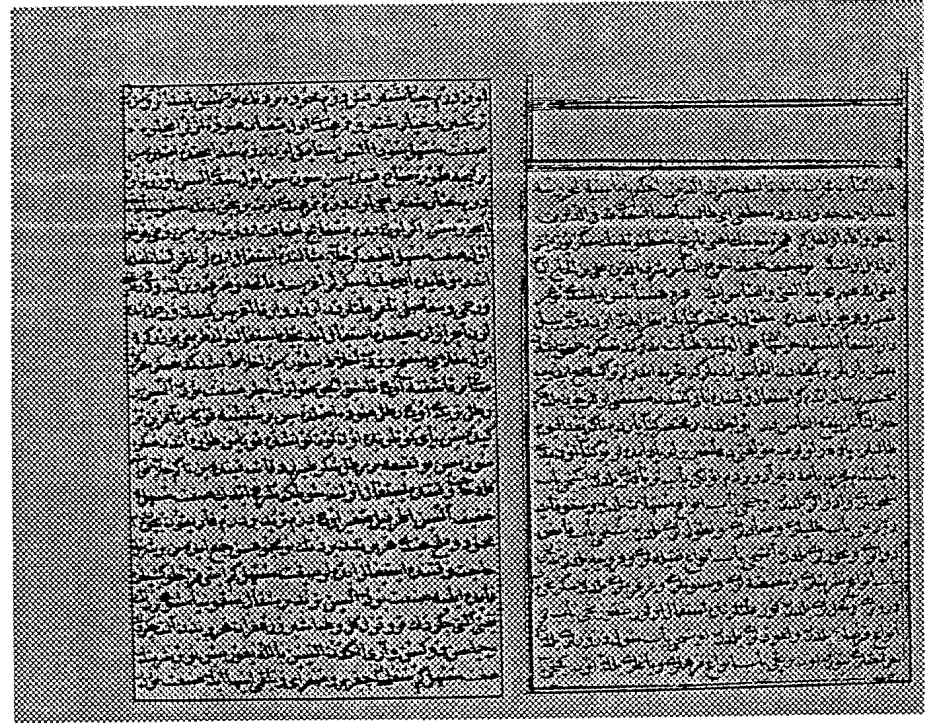
Sabuncuoğlu Şerefeddin 1386 M. yılında, Amasya'da dünyaya gelmiştir. Ölüm tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber 1468 yılından sonra olduğu tahmin edilmektedir<sup>2</sup>.

Amasya, Anadolu'nun ilim ve kültür geleneğine sahip şehirlerinden biridir. 1075 yılında Türkler tarafından fethedilmiştir. (19-4) Dânişmendîler ve Selçuklular devrinde ilim ve kültür merkezi olma vasfına



XIV. yüzyılda yazılan bir kitaptan o zaman kullanılan (ameliyatta kullanılan) tıbbî araçlar

1 Dokuz Eylül Üniversitesi Türk Dili Öğretmeni. Aynı konu daha önce Zafer önler tarafından da yazılmıştır. Bk. Fırat Üniversitesi Dergisi Sosyal Bilimler c.1.s. Elazığ, 1987, s. 169-174.  
2 Bayat, A.H. "Amasyalı Sabuncuoğlu Şerefeddin Bibliyografyası" Tıp Tarihi Araştırmaları 2, İstanbul, 1988, s. 92.



ulaşmıştır. Selçuklu Devletinin yıkılışından sonra Amasya bir süre Moğollar ve İlhanlılar tarafından istilâ edilmiş, beylikler arasında mücadeleler sahne olmuştur. 1393 tarihinde Osmanlıların şehre hâkim olmasıyla yeniden istikrâra kavuşmuş; ilim ve irfan hayatında parlak bir devir başlamıştır. Yıldırım Bayezid'den sonra (1398), Çelebi Mehmed Amasya'ya vali tayin edilmiş ve bundan böyle Osmanlı şehzadelerinin Amasya'da oturmaları gelenek haline almıştır. Zamanla Amasya İmar edilmiş ve haklı "Akıl ve hikmet sahipleri şehri", "Alimlerin merkezi", "Anadolu'nun Oxfordu" gibi ünvanlarla anılmıştır<sup>3</sup>.

İşte Sabuncuoğlu Şerefeddin böyle bir "şehzâdeler şehrinde" ilim geleneği olan, kültürlü bir âile muhitinde yetişmiştir. Zîrâ dedesi Hacı İlyas, Çelebi Mehmed'e Hekimbaşılık yapmıştır. Şerefeddin de dedesinin yolundan giderek henüz 17 yaşında i-

ken Amasya Darüşşifası'nda, usta-çırak usulüyle tabipliğe başlamıştır. Burada ünlü hekim Lokman Harzemi'nin talebesi Burhaneddin Ahmed tarafından yetiştirildiği tahmin edilmektedir<sup>4</sup>.

Sabuncuoğlu Şerefeddin, çocukluğundan itibaren kendisini okumaya, araştırmaya ve denemelere vermiştir. Eserlerinde bu vasıfları açıkça görülmektedir. Arapça ve Farsça bildiği eserlerinden anlaşılmalıdır. Ayrıca Yunanca bildiği de muhtemeldir. Çünkü Mücerrebname'de (s. 9) "...ben bu nüshayı, bu kitabı Yunaniden istihrac iddüm..." demektedir. Yunanca eserleri Arapça tercümelemlerden okumuş olabileceği gibi, Amasya'da yaşayan hıristiyanlardan da faydalanmış olabilir.

Onun, "büyük hekim" olmasını sağlayan en önemli faktör, içinde yaşadığı kültür muhitiyle birlikte "araştırmacı" kişiliğidir. Bu araştırmaları sırasında bir çok üstad he-

3 Kılıçoğlu, V. "Cerrahiye-i İlhaniye", Ankara Üniversitesi DTCF Yay. Ankara, 1956, s. 12

4 Aynı eser, s. 14.

## Şerefeddin Sabuncuoğlu Fatih Döneminin Ünlü Türk Hekimi

PROF. DR. ADNAN TERZİOĞLU



Dil altında hâdis olan difda' (ortaya çıkan granula'yı) çıkarmak (ve böylece konuşma zorluğunun giderilmesi). (Şerefeddin Sabuncuoğlu; Cerrahiyyet ül-Haniye, Paris nüshası, Bab II, fasıl 35, varak 76 v). Burada sağda resmedilen hekimin resminin diğer resimlerde de tekrar edilmesi, onun Şerefeddin Sabuncuoğlu'nun kendisinin resmi olduğu kanısını ortaya çıkarıyor.



Hermatrodizm ameliyesi (Erkeklik organına sahip olan hanımda bunun uzaklaştırılması ameliyesi, Şerefeddin Sabuncuoğlu; Cerrahiyyet ül-Haniye, Paris nüshası, Bab. II, fasıl 70, varak a.).

İstanbul'un fethi ile Osmanlı imparatorluğunun Avrupa'da süper bir güç haline gelmesinde büyük rolü olan Fatih Sultan Mehmed'in, bilhassa Türk kültür tarihinde çok önemli bir yeri vardır. Avrupa'da başlayan rönesansın farkına varan Fatih, buna ayak uydurmağa çalışarak, devrinin taassubuna aldırılmayarak İtalya'dan getirdiği Gentilli Bellini gibi ünlü resamlara portresini yaptırttığı gibi, Türk ressamı Sinan Beyi İtalya'ya göndererek orada sanat eğitimi yapmasını sağlamıştı. İmparatorluğun yeni başkenti İstanbul'u sadece sanatın değil, biliminde en büyük merkezi yapmayı tasarlayan Fatih, 1470'de İstanbul'da kendi adıyla anılan külliye bir Üniversite olarak tesis etmişti.

Bu Fatih Külliyesinde, hastane ve camiden başka, astronomi, matematik gibi fen bilimlerinin de tahsil edildiği üniversite niteliğindeki medreselerde yer alıyordu. Buradaki Tıp Akademisinin başına Ahmed Kutbeddin'i getiren Fatih Sultan Mehmed, İspanya'dan Kastilya kralı V. Alfons'un hekimi Ephraim bin Sandschi'yi İtalya'dan Maestro Iacopo'yu (ki sonradan müslüman olup Yakup paşa adını almıştır), Türk hekimleri, Altuncuzade, Ahî Çelebi, Beşir Çelebi'den başka, İran'dan Şirvanlı Şükruallah'ı ve hekim Lari'yi, Semenkan'dan astronom ve matematikçi Ali Kuşçu'yu İtalya'dan Gentilli Bellini, Costanzo de Ferrara gibi ressamı, mimar Antonio Filarete'yi ve Trabzon'un zaptından sonra Yunanlı ilim adamı Georgios Amirutzes'i sarayına toplayarak, İtalya'daki gibi ilim ve sanat alanında bir Türk rönesansı başlatmıştı.<sup>1</sup>

Bu rönesansın taşraya kadar yayıldığını Amasya'daki hastanede 14 yıl çalıştıktan sonra cerrahiye dair "Cerrahiyyet ül-Haniye" adlı bir eseri ameliyat resimleriyle birlikte Türkçe olarak meydana getirerek Fatih Sultan Mehmed'e sunmak üzere İstanbul'a kadar gelen Türk hekimi Şerefeddin Sabuncuoğlu'nun, yanında, Amasya hastanesinde, sonra İstanbul'da saray hekimi olan Muhyiddin Mehi'den başka İran'da Safavi'lerin sarayında hekim olan Gıyas ibn Muhammed İsfahani'nin yetişmesinden anlıyoruz.<sup>2</sup>

Şüphesiz, Sabuncuoğlu Şerefeddin bin Ali Elhac İlyas Osmanlı yükseliş döneminin en ünlü hekim ve cerrahlarından biridir. Kitaplarında verdiği şecereye göre Şerefeddin Sabuncuoğlu'nun babasının isminin Ali olduğu, dedesinin de Hacı İlyas olduğu anlaşılıyor. Dedesi Sabuncuoğlu Mevlana el-hac İlyas'ın, Sultan Çelebi Mehmed'in Hekimbaşı'sı olduğu Amasya Tarihi müellifi Hüseyin Hüsamettin tarafından ileri sürülmüştür.<sup>3</sup> Türkçe olarak yazdığı cerrahiye dair resimli Cerrahiyyet ül-Haniye'si, kendi tıbbi gözlemlerini ve metodlarını içeren Mücerrebname'si ve Zeyneddin bin İsmail ül-Cürcâni'nin Zahir-i Harzemşahi eserinin Akrahadin bölümünü, Farsçadan, 2 bölüm de kendisi katarak 33 bölüm halinde dilimize çevirdiği Akrahadin'i ile Anadolu'da 15. yüzyılda tıp ve cerrahide bir rönesansın başlamasına sebep olan Şerefeddin Sabuncuoğlu'nun hayatı hakkında bildiklerimiz pek azdır. Kendisi ile ilgili en fazla bilgiyi 1468 (873) yılında yazdığı Mücerrebname isimli eserinin önsözünde veren Şerefeddin Sabuncuoğlu'nun Amasya'daki İlhanlılardan Ulcaytu Mehmed Hanın kızı İldüş (Yıldız) Hatunun kölelerinden Amber bin Abdullah tarafından 1308 (708) de yaptırılan hastanede 14 yıl hekim olarak çalıştığını ve Mücerrebname'yi yazarken yaşının seksenbeş (Heştâd ü penç) olduğunu bildirmektedir. Buna göre Şerefeddin Sabuncuoğlu'nun 1383 (788) de doğmuş olduğu anlaşılıyor.<sup>4</sup>

Yine bu eserde kendisinin Candaroğlu İsfendiya Beg zamanında (1392-1443) Kastamonu'da olduğunu söylediği gibi, padişah kapısında maslahatı olduğundan İstanbul'a geldiğini ve Bolu, Gerede, Tosya üzerinden Amasya'ya döndüğünü bildirmektedir.<sup>5</sup> Buna göre büyük bir ihtimalle, Fatih Sultan Mehmed'e ithaf ettiği Cerrahiyyet ül-Haniye eserini bizzat bu padişaha takdim etmek üzere İstanbul'a gelmiş olabilir. Geçen yüzyılda saraydan çıkarılarak Meclis-i Tanzimat azasından Yasıncıade Mehmed Ali tarafından 9. Cemaziyülevvel 1869 (1277) de Dr. Etienne Jules Bergeron'a hediye edilen ve bugün Paris'te Bibliothèque Nationale'de bulunan, Şerefeddin Sabuncuoğlu hattıyla yazılmış olan Cerrahiyyet ül-Haniye eserinin orijinal nüshasında müellif künyesi altında, sultan II. Beyazid'in okunaklı ve tuğralı mührünün görülmesi, o zaman Fatih Sultan Mehmed'e ithaf edilen ve sunulan bu eserin, sonra oğlu Sultan II. Bayezid döneminde onun tuğrası ile saray kütüphanesine maledildiğini gösteriyor.<sup>6</sup> Süveyş kanalının açılış münasebetiyle Sultan Abdülaziz'in daveti üzerine İstanbul'a gelen Fransız İmparatoru III. Napoleon ile eşi Eugénie'ye hekim olarak refakat eden Dr. Etienne Jules Bergeron'un, Cerrahiyyet ül-Haniye'nin bu nüshasını, o zaman Paris'e getirdiği anlaşılıyor.<sup>7</sup>

1465 (870) yılında yazdığı Cerrahiyyet ül-Haniye eserinin 3. bab'ı, başında, tıp tahsiline 17 yaşında başladığını öğreniyoruz.<sup>8</sup> 1468 (873) de 85 yaşında Mücerrebname isimli eserini yazdığına göre,



Aynı yapıttan daha başka ameliyat resimleri

Akşemseddin'in *Mâ-i kibrit-i şerif*'ine gelince, o da 33 hastalığa iyi gelen bir masal ilaç olup, ilim çerçevesi içine sığması biraz güçtür. Esasen risale yedi buçuk yapraktan ibarettir. Onun alt tarafı ise şerhidir ki, bu da daha ziyade birtakım kokulu yağların hazırlanmasından bahseder (bu mecmua için bkz. Ali Emirî Efendi kütüphanesi, No. 238). Akşemseddin'e atfolunan risalenin Türkçesi, Fatih zamanı Türkçesine hiç benzemez; dil daha yenidir; acaba bu risale sonradan yazılmış ve Akşemseddin'e atfedilmiş olamaz mı?

Önemli ikinci bir kişi ve bir eser de Sabuncu-oğlu Şerefeddin Ali bin Elhac İlyas ve onun, *Cerrahname-i İlhanî*'sidir. Bu zat Amasya darüüşifası başhekimi olup, bu eseri ve başka bazı eserleriyle zamanının üstün hekimlerinden biri sayılır. *Mücerrehtname* adlı eserinin başında 873 yılında 85 yaşında olduğunu söylemesine göre, 788 yılında doğmuş olacaktır.

Paris'te Bibl. Nat. de ve İstanbul'da Ali Emirî Kütüphanesi müze kısmında 70 numarada bulunan ve 870=1465 yılında kaleme alınan 398 sayfalık bir resimli *Cerrahname*'nin önsözünde yazarı, Fatih Sultan Mehmet devrinde yükselmek ve padişahın gözüne girmek için, ilmi eserler yazmak lazım olduğunu söyler. Eseri Paris'te iken meşhur Endülüslü hekim Ebül Kasım Zehravi'nin *Et-tasrif* isimli cerrahi kitabıyla satır satır karşılaştırmıştım (1). Neticede anlaşıldı ki, pek ehemmiyetsiz bazı müşahede ve mütalaalar bir tarafa bırakılırsa bu eser *Et-tasrif*'in tercümesinden ibarettir. Yalnız aslında bulunan cerrahi aletler resimlerinden başka Türkçesine hastaların duruşunu gösterir resimleri de ilave olunmuştur (2).

Dr. Süheyl Ünver'in bir risalesi (İstanbul, 1939) ve Dr. Fuat Kâmil Beksan'ın *Türk Üroloji Kliniği*'ndeki (No. 3, 1935) makalesi, bu eseri nitelemekte ve eski kitaplarla karşılaştırmaktadır. Bütün bu

(1) Ebül-Kasım Halef bin Abbas-ül-Zehravi (ölm. 1013), Endülüs İslam âleminin en meşhur hekimlerinden biridir. Avrupalıların Albucasis veya Abucasis dedikleri bu büyük bilgin *Kitab-üt-tasrif li-men aceze ani'l-te'lif* adındaki eseri üç kısımdan ibaret olup, biri iç hastalıkları, öteki farmakoloji ve üçüncüsü de cerrahiye dairdir. Cerrahisi Avrupalılarda büyük rağbet kazanmıştır. Ama Max Meyerhof'a göre, bu cerrahi kısmının çoğu yerleri Paulos de Aiginai'nin eserinden alınmıştır.

(2) E. Blochet bu eseri Paris Bibl. Nat. Türkçe yazmalar kataloğuna kaydederken, resimlerin Arapça aslından eserin Farsça aslına ve oradan Türkçeye aktarıldığını yazmış ve bu bilgi Laignel-Lavastine'in *Historie Générale de la Medecine* adındaki eserine de olduğu gibi geçmişse de, eserin Farsça nüshasını ne Türkiye ne de Avrupa kütüphanelerinde bulmak kabil değildir. Blochet, kitabın adındaki «*İlhaniye*» sıfatından aldanarak, eserin önce Farsça yazılmış olduğuna inanmıştır. Halbuki bu sıfatın, yazarın hekimliğinde bulunduğu Amasya hastanesinin 1312 yılında İlhanî hükümeti ileri gelenlerinden Amber bin Abdullah tarafından kurulmuş olmasından ileri geldiği, Dr. Süheyl Ünver'in Bükreş IX. tıp tarihi kongresinde izah ettiği gibi, pek doğrudur.

two are but one person). Two more medical works are ascribed to the poet Aḥmedî. The book of falconry written by Maḥmūd ibn Muḥammad al-Bārjīnī is largely devoted to the description of ailments of falcons and the means of curing them. There is in the Topkapı sarayı, Istanbul, an anonymous treatise (in Turkish) on the veterinary art, which was written in the period 1361-1400.<sup>29</sup>

In short, some nine medical treatises were composed in Turkish. There are difficulties concerning the authorship of some of them, and they are not sufficiently available to the Western historian of medicine to enable him to form an opinion of their comparative value. We may safely assume, however, that these Turkish writings were simply reflections of the knowledge published in Arabic, and that they are of greater interest to the student of Turkish philology and of Turkish education than to the historian of medicine.

In conclusion, a few words might be added concerning the famous Turkish MS of the Bibliothèque nationale, Paris (suppt. turc no. 693), entitled *Jirrāḥ nameh*, a large and richly illustrated treatise on surgery (205 leaves, 26.5 × 18 cm., 163 ill.). There is another MS of the same work in the Fatih library, Istanbul. Both MSS were written and illustrated by the same hand, probably that of the author himself. The text was dedicated in 1465/66 to the sultān Muḥammad II al-Fātiḥ. The author, Sharaf al-dīn ibn 'Alī ibn al-Ḥājj Ilyās, better known in local tradition under the Turkish nickname Sabuncuoğlu (son of the soapmonger), was 63 (Muslim) years old at the time of the dedication. He had been physician of the hospital of Amasia for fourteen years. He was born in 1404; began to study medicine in 1421, died after 1468. In 1454, he translated from Persian into Turkish the *Dhakhira-ikhwārizmshāhī* of Ismā'īl al-Jurjānī (XII-1), and in 1468 he compiled a collection of recipes entitled *The book of experiments*, *Mücerrebname*.

Sharaf al-dīn was a pupil of Burhān al-dīn Aḥmad, who was a pupil of Luqmān al-Khwārizmī, both Turks. Thus he represents an old Turkish tradition, and his works are very important from the point of view of Turkish philology.

He belongs completely to the fifteenth century, but is mentioned here to clear up a misunderstanding. The Paris MS of his illustrated surgery was described by the cataloguer, Edgar Blochet, as a translation of a Persian treatise *Jirrāhiyah khāniyah*, composed during the ilkhānī rule of Persia (1256-1349). This was an erroneous interpretation of the title. The treatise is called *ilkhāniya* simply because the hospital of Amasia, to which the author was attached, was an ilkhānī foundation.<sup>30</sup> As a matter of fact, the text is a literal Turkish version, with some 28 interpolations, of the *Taṣrīf* of Abū-l-Qāsim al-Zahrāwī (X-2). The figures of surgical instruments are similar to those of the *Taṣrīf*, but the more elaborate illustrations, which represent physicians and surgeons dealing with their patients, male or female, are original. These illustrations were drawn by Sharaf al-dīn himself, or under his immediate direction.

Edgar Blochet: *Catalogue des MSS turcs* (2, 34, no. 693, Bibliothèque nationale, Paris 1833), kindly lent by Philip Hitti. A. Süheyl Ünver: *Sur un MS médical*

<sup>29</sup> It is no. 1695 (67 folii) in the Revan room. A. Süheyl Ünver: *Remarks on Turkish as a language for teaching in the Middle Ages* (*Tedavi kliniği ve laboratuvarı* vol. 7, no. 27, Istanbul 1937), in Turkish.

<sup>30</sup> Amasia was under the rule of the Saljūq of Rūm from 1077 to 1300, when the Saljūq were conquered by the il-khān of Persia. The last four Saljūq were merely Mongol governors. Many of the mediaeval foundations of Amasia were due to the last Saljūq ruler, 'Alā al-dīn Kay-Qubād II (1296-1300). The hospital of Amasia, however, was founded a few years later, in 1308.

Bibliyografya: *ŞN*, s. 226-232; *Mecdî*, s. 240-246; *OM*, I, 12-13; A. Gölpınarlı, *Melamilik ve Melamiler*, İstanbul, 1932, s. 240-242; Adıvar, s. 35, 50-51; Ali İhsan Yurd, *Fatih Sultan Mehmed Hanın Hocası Şeyh Akşemseddin Hayatı ve Eserleri*, İstanbul, 1972; Şehsuvaroğlu, *Türk Tıp Tarihi*, s. 47; *İslami Tıp Yazmaları Kataloğu*, s. 139-140; *EF*, I, 312-313; Kenan Süveren-İlter Uzel, "İlk Türkçe Tıp Yazmalarına Genel Bir Bakış", *Tıp Tarihi Araştırmaları*, II, İstanbul 1988, s. 126-142; Berna Arda, "Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Deontoloji Anabilim Dalı Kütüphanesi'ndeki Tıpla İlgili Yazma Eserler", *Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları*, IV, 1998, s. 234; *Yaşamları ve Yapıtlarıyla Osmanlılar Ansiklopedisi*, I, 182-184; Mahmud Tokaç, "İlk Dönem (XIV-XV. Yüzyıllar) Türkçe Tıp Yazmalarında Cilt Hastalıkları ve Tedavileri", *Yeni Tıp Tarihi Araştırmaları*, VI, İstanbul, 2000, s. 11-85; *DİA*, II, 299-302; *OMULT*, s. 14-15; Esin Kahya-Ayşegül Erdemir, *Bilimin Işığında Osmanlıdan Cumhuriyete Tıp ve Sağlık Kurumları*, s. 127-128; *OMULT*, s. 14-15; *OTTBLT*, s. 9-10.

## 21. MU'İN B. MAHMÛD AL-MUTAṬABBİB AL-KİRMÂNÎ (863/1459'da sağ)

İbn al-Cazla (ölm. 493/1100)'nin *Takvîm al-Abdân* adlı eserini Fatih'in isteği üzerine H. 863 yılında Edirne'de Tarcamatu Takvîm al-Abdân (F, ترجمة تقويم الابدان) adıyla Farsça'ya tercüme etmiştir.

Baş: حمد و ثنای بی حد خدای حکیمی را تعالی شانہ کہ بنی آدم را بتشریف "ولقد خلقنا الانسان في احسن تقويم" ... اما بعد بدانکہ پوشیده نیست بر رای اولی الالباب کہ ...

Nüshası:

\*Ayasofya, nr. 3587: nestalikle yap. 1<sup>a</sup>-56<sup>a</sup>, 25x35(20x37) cm, 23 str. Ferağ kaydı: و قد نجز و ترجمة هذا الكتاب بعون الملك الوهاب مع تعليقه على يد مترجمه اقل عباد الله تعالى معين بن محمود المتطبب الكرمانى غفر الله ذنوبه بمدينة ادرنه ..يوم الاثنين في خامس الصفر ختم بالخير و الظفر سنة ثلث و ستين و ثمانمائة من الهجرة النبوية.

yap. 57<sup>b</sup>-107<sup>a</sup>'da İbn Cazla'nin eserinin aslı mevcuttur. Yap. 1<sup>a</sup>'daki kayıt: هذا كتاب تقويم الابدان لرسم حزانة سلطان سلاطين الزمان محمد بن مراد خان خلد الله ملكه.

Bibliyografya: *KZ*, s. 467; *GAL*, I, 485, *S*, I, 888; *İslami Tıp Yazmaları Kataloğu*, s. 31; R. Şeşen, "Ortaçağ İslam Tıbbının Kaynakları ve XV. Yüzyılda Tercüme Edilen Kitaplar", *Tıp Tarihi Araştırmaları*, sayı 5, İstanbul 1993, s. 11-20; *Osmanlılarda Sağlık*, I, 148.

## 22. ŞEREFEDDİN, SABUNCUOĞLU (ölm. 873/1468)

Sabuncuoğlu Şerefeddin b. 'Alî b. al-Hâc İlyâs b. Şa'bân al-Amâsî al-Mutaṭabbib. IX/XV. asırda yaşayan büyük Osmanlı tabiblerindedir. 788/1386 civarında doğduğu tahmin edilmektedir. Klasik kaynaklarda hakkında bilgi bulunmaz. Amasya'da on dört sene darüşşifa tabibliği yaptı. Uzun müddet İsfendiyaroğulları Beyliği'nin hizmetinde çalıştı. Daha sonra Osmanlı hizmetine girdi. 873/1468'de öldü. Tıp üzerine mühim eserler yazmıştır: